RESSENYES

Blanda. Publicació de l'Arxiu Municipal de Blanes, 1 (1998), Ajuntament de Blanes, 88 p.

Una presentació acurada acompanya el contingut de *Blanda*, la revista que l'Arxiu Municipal de Blanes va començar a publicar el 1998 i que, en llegir aquestes ratlles, ja tindrà al carrer un segon número (desembre 1999). L'edita l'Ajuntament de la població i en coordina l'edició l'Arxiu (Antoni Reyes i Àngela Vázquez, amb la col·laboració de Jordi Cañellas, Albert Solà i Jaume López).

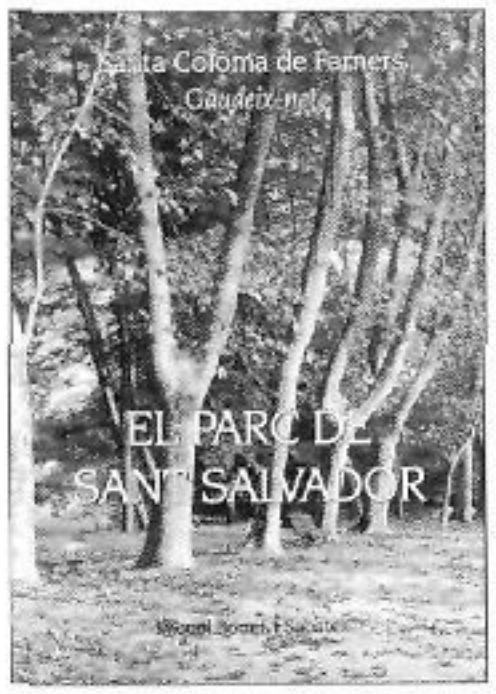
L'estructura de la revista és senzilla. Inclou unes presentacions (que caldrà probablement substituir per algun text editorial en successius números), seguides d'un apartat de *Recerques* en què s'insereixen aportacions, investigacions, redescobertes, reivindicacions de personatges, etc.; i finalment unes *Notícies de l'Arxiu* ens posen al corrent de les novetats (fons documentals, diverses donacions, dades sobre la creació d'un fons d'imatges relatives al barri de Sa Carbonera).

Després de la presentació de l'alcalde de la vila que, amb una convicció d'agrair, presenta *Blanda* com "una nova peça dins la dinàmica cultural diversa i plural que ens mereixem", la de l'arxiver Antoni Reyes, *La funció de l'Arxiu Municipal de Blanes*, té un caràcter pedagògic. La secció dedicada a articles de recerca conté set col·laboracions. Dues es refereixen a tradicions, encara que diverses (la cursa "Córrer el Cós" i la pesca amb xarambeco). Dues d'altres tenen com a rerafons la primera meitat de segle: el mercat de treball a Blanes entre 1900 i 1936, i la figura i l'activitat entre 1916 i 1939 del qui fou alcalde de Blanes els anys trenta Bru Centrich. Dos articles més es refereixen a la meteorologia blanenca, d'una banda, i als temporals i el retrocés de la platja, de l'altra. Finalment, un text tracta del retaule barroc de l'església parroquial de Santa Maria, destruït el 1936. Fet i fet, doncs, un bon conjunt de temes tractats amb seriositat i amenitat alhora, cosa que eixampla l'interès i els lectors potencials.

Igualment destaca l'esforç per fer participar col·laboradors diversos, de Blanes o vinculats a institucions locals (l'estudiós, el responsable de l'Observatori, el jubilat interessat per temes mariners, la professora d'història de l'institut, el jove llicenciat,...). Tot plegat dóna a la revista el sabor local necessari per fer-la atractiva al seu públic natural, mentre es proposa i assoleix un nivell de rigor que no desdiu gens de la qualitat de disseny a la qual ens hem referit. La il·lustració (fotografies, gravats, quadres estadístics,...), sense ser profusa, és també equilibrada, suficient.

Ens felicitem per aquesta nova publicació, que s'afegeix a d'altres que han anat apareixent o millorant-se en els darrers mesos; complirà, sens dubte, una funció de difusió de recerca i d'activitats de l'arxiu, ben necessària, però alhora generarà activitat d'escorcoll, de cessió de fons,... En extensió i en qualitat formal sobrepuja la mitjana de les existents i pot esdevenir un estímul en el context comarcal. Això sí, el llistó s'ha posat amunt, com pertoca a la vila que és Blanes. Ara només cal desitjar que es mantingui l'esforç i... bona durada.

Narcís Figueras Capdevila

MIQUEL BORRELL SABATER,
El parc de Sant Salvador, ed. de l'autor
(Col·lecció Santa Coloma de Farners.
Gaudeix-ne!, 1)
Santa Coloma de Farners, 1999, 47 p.

La capital de la Selva ha trobat en Miquel Borrell una continuació de les tasques de recerca històrica portades a terme, primer per Josep M. Millàs i després per Josep M. Mas Solench. Borrell ha esdevingut figura clau en la història local en els darrers anys, ja que últimament la seva capacitat investigadora ha estat molt gran. N'és una mostra la nova col·lecció de monografies que l'autor ha titulat «*Santa Coloma de Farners. Gaudeix-ne*». El primer volum és dedicat al famós parc de Sant Salvador, punt de visita obligat per a visitants i punt de trobada habitual per als veïns de Santa Coloma. *Aquest parc ha estat i és des de fa un segle* lloc de passeig i d'esbarjo, de xerrades entre amics i també entre els típics jubilats que comenten a l'ombra dels arbres les darreres novetats polítiques i esportives.

El parc de Sant Salvador vol ser, en paraules del mateix autor, un llibre divulgatiu i popular, amb força fotografies, moltes a tot color, i amb un text amè i no gens erudit, on s'inclouen requadres amb poesies i llegendes sobre el parc i el sant. Malgrat el caràcter divulgatiu, aquesta obra ens forneix dades i dates molt detallades sobre el parc, algunes de les quals eren totalment desconegudes fins ara.

El llibre s'obre amb un capítol introductori sobre la ciutat de Santa Coloma (que també apareixerà als altres llibres previstos de la col·lecció), i els deu següents parlen ja de la temàtica en concret: *El parc de Sant Salvador*, *El passeig de Sant Salvador*, *El passeig Nou o de la Nòria*, *El pont de Sant Salvador*, *La font de Sant Salvador*, *La font Picant i el seu passeig*, *L'hotelet del* Recreo Farnense, *La Resclosa i el parc infantil*, *La propietat del parc* i *Cronologia*.

Entrant ja en detalls, cal dir que el primer projecte per fer un passeig que portés a la font de Sant Salvador es va fer el 1868, tot i que la primera referència escrita de la font data del 1760. És interessant també la història de l'anomenat Hotelet del *Recreo Farnense*, construït vers 1894, el qual fou adquirit per l'Ajuntament el 1928. Aquesta singular construcció va ser derruïda pels volts del 1957, ja que no se'n treia cap rendiment.

Un altre capítol curiós és el de la propietat del parc i la font, que va anar passant a l'Ajuntament a poc a poc i en diferents etapes, ja sigui per donacions o per compra de diverses peces de terra. En l'actualitat és un bé municipal molt preuat pel seu caràcter lúdic i d'esbarjo.

Xavier Pérez Gómez

MIQUEL BORRELL SABATER,
El balneari Termes Orion, ed. de l'autor
(Col·lecció Santa Coloma
de Farners. Gaudeix-ne!, 2)
Santa Coloma de Farners, 1999, 47 p.

El segon número de la col·lecció *Santa Coloma de Farners. Gaudeix-ne!* està dedicat a un altre aspecte bàsic de la història colomenca, el balneari Termas Orion (*termas* i no termes, perquè així està registrat el nom). Igual que el volum dedicat al parc de Sant Salvador, és un llibre divulgatiu i ben ricament il·lustrat amb moltes fotografies, algunes de realment curioses i antigues, i amb etiquetes i pamflets de propaganda a tot color. Molta gent coneix Santa Coloma de Farners pel seu balneari, i més ara que ha tornat la moda de passar uns dies de descans a les estacions termals de tot el país.

Tot i que algunes llegendes fantàstiques remunten els orígens d'aquest balneari a l'època del bandoler Joan Sala *Serrallonga*, la veritat és que les primeres notícies fefaents sobre l'existència d'aquest són del 1867, data en què Pere Borrell Carós, avantpassat de l'autor va fer un plànol del primitiu balneari i el seu entorn.

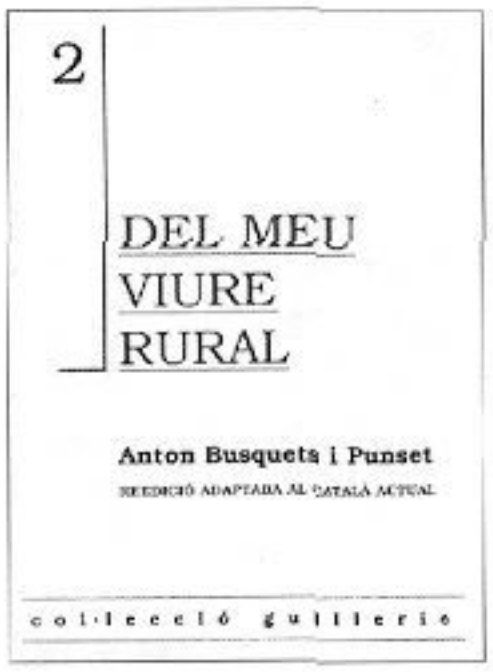
Les termes Orion van ser utilitzades com a hospital militar diverses vegades, la primera durant la Guerra carlista de 1872-1876, la segona durant la Guerra de Cuba (1895-1898) i la darrera durant la Guerra civil (1936-1939). En aquesta última guerra, els estadants del balneari foren sobretot soldats ferits de les Brigades Internacionals. A l'Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners es conserva part de la documentació d'aquest hospital d'*internacionals*, així com bona part del fons documental del balneari.

Han estat diversos els propietaris d'aquesta estació termal. El primer de qui tenim notícia és Joan Comas (1880), després vingué Josep Roig (1885), fuster de Sant Hilari (per això es digué durant un temps *Balneari Roig*). El 1901 els propietaris llogaren les termes a Joan Martí Trias, que comprà el negoci el 1913. Durant aquells anys el complex es digué *Balneari Martí*. El negoci i l'edifici foren traspassats el 1918 a Manuel Burch, que els batejà amb el suggerent nom d'*Orion*. Orió era, segons la mitologia clàssica, un fill de Neptú, jove que caminava per les aigües i el seu cos en sobressortia. Té una constel·lació amb el seu nom. Amb la família Burch el balneari de Santa Coloma visqué una de les seves millors etapes, però entrà en decadència als anys 60 del segle XX. Poc podia fer el seu propietari Josep M. Burch per endreçar la situació, ja que les vacances als balnearis estaven en crisi arreu, a causa del canvi de costums. El 1974 morí el Sr.Burch i el balneari tancà uns quants anys.

El 1978 la família Campeny comprà el balneari i des d'aleshores el negoci ha anat cap amunt i fins i tot s'han ampliat les instal·lacions, amb la construcció d'un restaurant adjunt, *El lotus blau*, a més de fer-s'hi diverses millores i reformes.

Amb aquesta nova obra de Miquel Borrell quedaran plenament satisfetes les possibles preguntes sobre el Balneari Termas Orion que es puguin fer els interessats, siguin clients o no.

Xavier Pérez Gómez

BUSQUETS I PUNSET, ANTON,
Del meu viure rural. Narracions,
Sant Hilari Sacalm, Ça-Calm Exprés
(Guilleries, 2), 1998, 136 p.

El que es presenta com a «segona edició» del conjunt de textos narratius publicat el 1929 pel mestre i escriptor hilarienc Anton Busquets i Punset (1876-1934), constitueix també el segon lliurament de la col·lecció *Guilleries* que Ça-Calm Exprés va començar d'editar amb el volum de Xavier Clos, *El rastre humà a les Gullieries* (1997), avui exhaurit, i que ha tingut continuïtat en el volum tercer *El ball d'en Serrallonga de Sant Hilari Sacalm* (1999), a càrrec de Ramon Manent Folch, posat recentment en circulació (llibre i ball) a la capital guillerienca com a atractiu cultural i festiu.

Sempre hem dit que reeditar els autors del passat (el XIX i de primers de XX) que tenen relació amb els nostres pobles era una gran cosa i que calia posar-los a l'abast del públic actual i dels investigadors. Ara bé, ho reivindiquem no solament des del punt de vista de l'aprofitament local (també hi és), sinó per fer-ne edicions rigoroses, homologables. La que ara ens ocupa té la vocació d'entrar en aquesta línia i és per això que ens en felicitem i voldríem donar-li la projecció adequada.

La reedició en qüestió ha optat, això sí, per adaptar el text «al català actual»; hem deixat pel camí, doncs, el sabor de les grafies antigues, el regust dialectal i local que ens entrava, també, pels ulls. No hi ha dubte, però, que per a un públic general això farà més planera la lectura i, si el fet atrapa més lectors, benvingut sigui.

Ara bé, la vindicació entusiasta que es fa del personatge a les pàgines inicials (obra d'Anton Carrera i Francesc Danés) no sabem si es correspon amb el ressò que l'obra literària d'Anton Busquets obtindrà a partir d'aquesta publicació. Quina distribució tenen els llibres de Ça-Calm Exprés? Caldria que ens féssim aquesta pregunta i que ens responguéssim desapassionadament. Potser les intencions restauradores de l'interès per Busquets i Punset, que compartim de tot cor, no es corresponen amb l'ambició de l'edició que ara ens ocupa, per més que l'esforç que s'hi ha esmerçat, no ho dubtem gens, hagi estat voluntariós i conscient. D'entrada una consulta al Catalèg col·lectiu de les Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC) demostra que per aquest costat qui vulgui trobar-lo ho tindrà difícil, i el fet de no disposar d'ISBN fa que tampoc no aparegui en aquest índex. Cap referència a la distribució en el cos del llibre. Com en moltes publicacions locals, només el podeu aconseguir si us arribeu a la Vila de les Cent Fonts i el demaneu a la llibreria local. Cal, certament, fer un esforç de difusió, tant com d'elaboració. No cal dir que el Centre d'Estudis Selvatans es posa a disposició de tothom que vulgui emprendre accions similars per tal de donar-hi el suport i l'embranzida que mereixen iniciatives com aquestes. La distribució de les edicions locals continua essent (tant o més que la generació de treballs) un autèntic problema no resolt.

Pel que fa a Busquets, lletraferit polifacètic, mestre rural entregat als seus estudiants, home apassionat per les maneres de dir les coses del seu país natal,

Sant Hilari, és un autor digne d'una atenció major, no en dubtem gens (i així ho hem fet constar en diverses ocasions que s'ha prestat). Les obres de referència l'esmenten, però en una segona línia, de vegades molt de passada. D'altra banda, el renovat interès per la història de l'educació a casa nostra (i a Girona especialment, amb els treballs de Salomó Marquès i David Pujol) poden animar la recerca sobre personatges com aquest en el seu vessant de mestres (Busquets publicà treballs sobre l'escola rural que caldria rellegir amb atenció). La seva presència activa als Jocs Florals apareix aquí i allà en obres generals sobre la festa i ha estat estudiat el cas de l'obra satírica que Rusiñol dedicà al fenomen i com hi ridiculitzà Busquets en el personatge d'*August Coca i Punsem* (M. Casacuberta, «Catalanisme i Jocs Florals en el tombant de segle: sobre la recepció d'*Els Jocs Florals de Canprosa*, de Santiago Rusiñol», *Congrés Internacional d'Història: Catalunya i la Restauració, 1875-1923*, Centre d'Estudis del Bages, 1992, p. 449-458).

El que caldria és que s'hi dediqués una recerca amb cara i ulls (un treball de doctorat o una tesi), perquè situaríem la seva figura en un marc més ampli, ens podríem distanciar del tot i veure amb més perspectiva les coses. I finalment l'arreplega de dades biogràfiques i de material escrit podria aspirar a una certa completesa. Tinc la sensació que parlem (dic, parlem perquè també n'he parlat, i escrit, de vegades) de Busquets intuint algunes coses importants, vindicant més que estudiant, i oferint aquella cosa que sovint s'ofereix des d'una posició de massa implicació. Començant per mi mateix, tots voldríem tenir en la figura de Busquets una gran ploma, una personatge apte per a una projecció més gran. Estudiem-lo. No podem fer altra cosa. Els contactes universitaris a Girona, Barcelona o Vic ens hi poden ajudar, i molt; suggerim-ho. I els poders locals, amb les beques i premis, poden estimular-ho. Som-hi.

El contingut de les narracions és la vida dels pobles de les Guilleries amb una especial atenció a les formes de dir, als costums, als paisatges que Busquets coneixia i havia resseguit tants cops. Molt probablement allò que en autors com Busquets és collit de primera mà, acabà en els textos d'altri (en aquells moments fundacionals) que no havien pouat directament de la veu de la gent, sinó que tenien una formació més llibresca. En el cas d'Anton Busquets és l'intent de fer-se seu un lèxic i de provar de donar projecció a unes formes de vida que, en la seva concepció literària, li semblava que podien tenir un gran atractiu (a més de la funció antinostàlgica que tot exercici literari comporta i que aquí també hi juga, és clar).

No cal donar-hi més voltes. Si algú que em llegeixi no coneix encara la prosa de Busquets (obra de més maduresa en ell que no pas la poesia, que assajà de molt més jove), ara té més possibilitats d'acostar-s'hi. Demaneu el llibre de Ça-Calm Exprés i paladegeu el llenguatge i les aventures que se'ns hi proposen. I que aquesta reedició sigui un primer pas perquè sapiguem fer els esforços que calgui i acabem trobant els camins de fer que la literatura sorgida entre nosaltres, sobre terres i homes nostres, amb prou to i prou projecció, sigui objecte d'estudi i d'una divulgació més generosa que fins ara. Ens hi trobarem, segur.

Narcís Figueras Capdevila

JOSEP CANTÓ i ANTONI MASCORT,
Les muralles de Llagostera, Llagostera,
Els llibres de Crònica, 1999

«Dos llagosterencs ens conviden a fer una passejada pel seu poble. S'ofereixen a fer-nos de guies. La seva proposta no és pas una invitació qualsevol. Diuen que si els seguim ens explicaran com eren les muralles i el castell de Llagostera. Em permeto aconsellar a qui llegeixi aquestes ratlles que faci cas a aquesta proposta de Josep Cantó i Antoni Mascort i que els segueixin, per mitjà de les pàgines del seu llibre, per allà on ells els vulguin guiar. Val la pena atendre la invitació perquè, efectivament, ells saben com eren les muralles de Llagostera.»

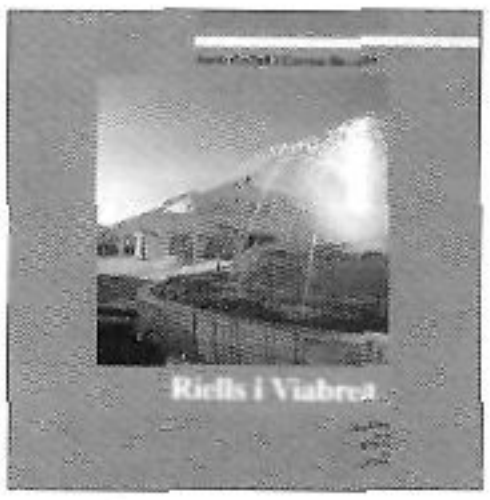
Aquest paràgraf de Josep Matas, extret del pròleg del llibre *Les muralles de Llagostera*, resumeix de forma molt suggerent el contingut d'aquesta obra que hores d'ara ja s'ha convertit en el primer *best-seller* de Llagostera

El llibre ha comptat amb molts ingredients per a l'èxit: la selecció d'un tema que ha estat motiu de tertúlia periòdica per als llagosterencs, l'edició acurada de l'obra i l'autoria per part de dos llagosterencs coneguts: Josep Cantó i Antoni Mascort. La primera edició, que es va presentar per Sant Jordi, es va exhaurir ràpidament i l'editor del llibre, l'Ajuntament de Llagostera, s'ha vist obligat a fer una reimpressió. Ara bé, malgrat tots els ingredients favorables que he esmentat abans, l'èxit del llibre no hauria arribat si no hagués anat acompanyat d'un contingut rigorós. Aquest treball reflecteix els anys d'investigació que han dedicat Cantó i Mascort per aconseguir que aquest tema, iniciat sobretot amb molta il·lusió, pogués arribar a fructificar. El fet encara és més remarcable si tenim en compte que les professions dels dos autors no tenen res a veure amb el món de la investigació històrica medieval i moderna i que l'edat de tots dos (Cantó va néixer l'any 1926 i Mascort el 1935) no és la més habitual per emprendre nous aprenentatges. Queda demostrat, doncs, que no és necessari un currículum llarg en investigació històrica per dur a terme un treball de recerca seriós, i que l'edat tampoc no és cap obstacle. Ans al contrari, personalment crec que les persones d'edat, evidentment generalitzant el tema, poden esgarrapar més temps per dedicar-se a la recerca i a la formació. Aquest llibre ens ho demostra. Cantó i Mascort varen assistir a cursos de paleografia, preguntaven i feien consultes a persones expertes per tal de poder afrontar el treball amb tota garantia d'èxit, fins a convertir-se ells mateixos en uns experts en la lectura de textos antics.

El llibre dóna a conèixer exactament per on passaven les muralles de Llagostera, els seus portals i les seves torres. Han recompost el gran trencaclosques de la xarxa urbana del casc antic de Llagostera amb les informacions que donen els documents medievals i moderns. Cal fer una menció especial, a més, dels apèndixs de l'obra, atès que hi ha transcrits nombrosos documents que esdevenen una gran eina per a posteriors estudis sobre la societat i l'economia de Llagostera en època medieval i moderna.

També vull esmentar que el llibre ha estat un dels elements que integraven un ambiciós projecte de difusió de l'Arxiu Municipal de Llagostera que es complementava amb una exposició, conferències, visites guiades pel casc antic i la implicació de la comunitat docent. El projecte, concebut en tota la seva globalitat, ha tingut una gran resposta i assenyala un dels camins que poden seguir diferents centres culturals de les comarques.

Dolors Grau Ferrando

JORDI COLLELL i CARME ESCUDÉ,
Riells i Viabrea,
Quaderns de la Revista de Girona, 74,
Girona, 1998, 96 p.

Situat a l'extrem sud-occidental de la comarca, als límits del Vallès, el terme de Riells i Viabrea s'estén pels vessants del Montseny, des de les alçades del turó de Morou, a més 1300 metres sobre el nivell del mar, fins quasi a la Tordera. Mancat tradicionalment de nucli urbà, ha viscut sempre íntimament lligat amb el seu entorn natural i això ha marcat indeleblement els seus habitants i la seva història.

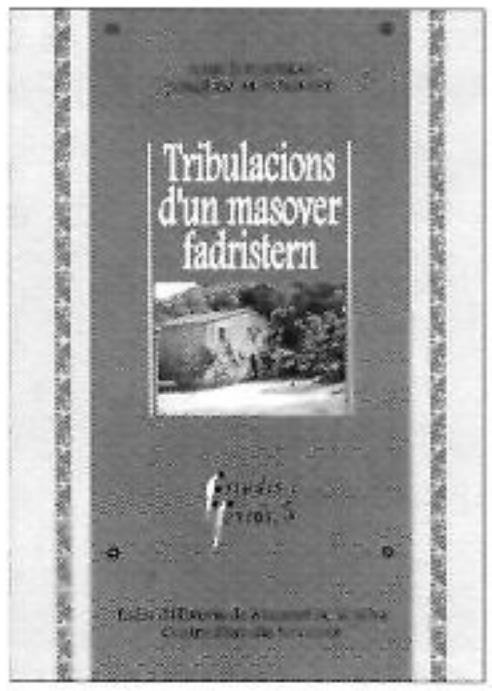
Collell i Escudé ho reflecteixen clarament en el llibre i, adaptant-se a les pautes de la col·lecció, ho fan d'una manera alhora rigorosa i distreta. Riells i Viabrea té una història, una petita història, forjada als camps i als boscos. Trobem masies i carboners, forns de calç i pous de glaç, pomeres i escombres de bruc. I una forma característica i molt antiga d'explotació comunal de boscos i pastures: els emprius. Al costat d'això, guaridors, personatges singulars, anècdotes i llegendes són espurnes que amb encert tenyeixen d'humanitat el repàs per la història i la vida d'aquest racó del Montseny.

Lligat amb la vida quotidana, hi ha el marc històric on aquesta s'insereix. Sant Martí de Riells i Sant Llop de Viabrea, les dues parròquies que componen el terme, són d'origen medieval, i prou que s'aprecia quan contemplem les esglésies romàniques que les centren, encara que hagin estat profusament modificades. El domini senyorial ens ha deixat la torre de Montfort, segurament lligada amb el castell de Montsoriu, i la torre d'en Pega, una casa forta medieval avui malauradament en perill seriós de desaparició física. Ens adonem també que les grans propietats històriques del terme (can Joia, can Pelegrí, can Reig, can Perarnau, can Marlet, can Tordera...) ja són presents als antics fogatges. I, és clar, els autors no passen per alt els estralls de les guerres modernes: la del francès, les carlines i la Guerra Civil, que tampoc van deixar de banda els paratges de Riells i Viabrea.

La darrera part del llibre està dominada pels dos aspectes bàsics de la història recent del terme. El primer és la figura rellevant de mossèn Pere Ribot, rector de Riells durant més de cinquanta anys, home notable de lletres i de cultura, que va fer de Riells un focus de catalanisme resistent durant les difícils dècades de la dictadura i que, amb tota justícia, fou declarat fill adoptiu de Riells i Viabrea.

El segon tret distintiu de la història recent del terme és el gran creixement de Viabrea, abocat a l'artèria dinamitzadora de la vall de la Tordera, que contacta la Selva i les terres del nord-est amb la zona vallesana i barcelonina. Primer fou la presència d'una parada de tren amb tot el moviment que comportava quan encara no s'havia generalitzat el transport privat. Després va venir la carretera, la industrialització i l'esclat de la urbanització. El procés ha culminat a l'actualitat, en què tenim una Viabrea, a baix, oberta a l'exterior, industrialitzada i urbanitzada, centre vital del municipi, i un Riells, a dalt, rural i boscós, integrat en bona part dins del Parc Natural del Montseny, que ofereix per sobre de tot natura i tranquil·litat. En definitiva i sens dubte, una combinació excel·lent que ni tan sols una malvestat de les dimensions del foc de l'any 1994, amb el qual els autors tanquen el volum, ha pogut vèncer.

Joan Llinàs Pol

NARCÍS FIGUERAS i JOAQUIM M. PUIGVERT,
Tribulacions d'un masover fadristern,
col·lecció Estudis i Textos, 5,
Taller d'Història de Maçanet de la
Selva i Centre d'Estudis Selvatans,
Maçanet de la Selva-Santa Coloma de
Farners, 1998, 112 p.

Recuperar el dia a dia senzill dels homes i dones del passat és un dels camps més insegurs de la investigació històrica. No hi ha grans gestes consignades a les cròniques, ni processos sòcio-econòmics estudiats i debatuts pels teòrics més reputats, ni centenars de lligalls endreçats als arxius. Per això, qualsevol indici que ens pugui fer avançar en aquest camp de la història ha de ser justament valorat, treballat amb detall i divulgat el més aviat possible, i el llibre de comptes i memòries del masover maçanetenc Narcís Ciurana (1871-1924) n'és un.

El mèrit de l'associació Taller d'Història de Maçanet de la Selva fou el de recuperar tot el que es va poder del llibre i posar-lo a l'abast dels professionals. Un historiador, Joaquim Maria Puigvert, de la Universitat de Girona, i un filòleg, Narcís Figueras, de la Universitat Oberta de Catalunya, tots dos bons coneixedors de l'entorn geogràfic, històric i humà en què va viure el masover Ciurana, es van encarregar de treure suc a la petita obra.

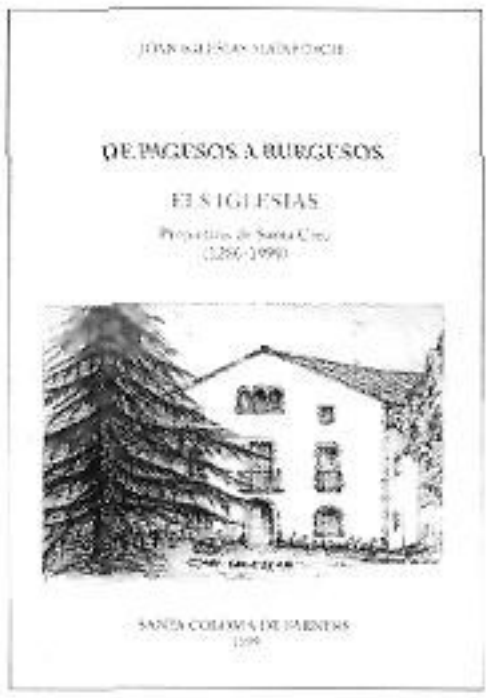
Les possibilitats eren de bell antuvi immenses i els resultats no deceben. En el camp de la història, res com un llibre de comptes i memòries pot reflectir el status social i econòmic d'un masover com tants i tants altres hi havia a tot el país. Però també la seva mentalitat, la manera de pensar, la religiositat, els costums... I, més enllà de la persona i de la seva situació, l'entorn en què es movia, la família, els guanys i les despeses, les obligacions socials...

Sense oblidar els bons resultats que comporta l'explotació del filó que representa una obra escrita en un castellà ple de catalanades per una persona que quasi mai va parlar altra llengua que el català, un fet que ens reflecteix una escolarització encara feble i, a més, com que era en castellà, francament allunyada de la realitat de la gent del país. És evident que la Renaixença no havia arribat a pagès.

Les conclusions que els autors extreuen del llibre de comptes i memòries conformen la primera de les dues parts que componen l'estudi i preparen al lector per a la segona part: el propi llibre. Degudament retocat en allò imprescindible per a la seva bona comprensió (imaginem-nos en quin castellà escrivia el masover Ciurana!), el text, farcit d'anècdotes, imatges de la vida quotidiana i pensaments agres a causa de les males relacions familiars de l'autor, està escrit (no podia ser altrament) en un llenguatge senzill i planer i cerca tot sovint la mateixa complicitat del lector hipotètic a qui Ciurana sempre s'adreça, de manera que la seva lectura, a més d'interessant, esdevé en no pocs passatges francament divertida.

Quan tanquem el llibre ens adonem del valor que tenen aquestes petites obres a l'hora, no tan sols de fer un tipus d'història tot sovint menystingut a causa de la inseguretat en què se sol moure, sinó de divulgarla al gran públic, que ha de ser la fita última de tot estudi del passat. Qui li ho havia de dir, al pobre Narcís Ciurana...!

Joan Llinàs Pol

JOAN IGLESIAS MATABOSCH,
De pagesos a burgesos. Els Iglesias, propietaris de Santa Creu (1286-1999).
Santa Coloma de Farners, 1999, 169 p.

És una veritat incontestable que gran part de la història dels darrers segles del nostre país es troba amagada dins dels lligalls i les caixes dels arxius patrimonials. I si pertanyen a patrimonis importants, com el dels Iglesias de Santa Creu d'Horta –gran propietat de les Guilleries, veïna i igual dels Albó i dels Sobirà–, una feina com la que ens ofereix la publicació de l'advocat Joan Iglesias Matabosch, descendent directe de la família, mereix ser remarcada amb tota justícia.

Conscient de les seves limitacions en el camp de la investigació, l'autor se circumscriu a posar en coneixement dels interessats el llistat del ric patrimoni documental de la família Iglesias, que arrenca al segle XIII i que, després d'una vintena de generacions, s'ha mantingut pràcticament intacte fins avui. A través de les figures rellevants dels successius hereus de la família, i sempre evitant, amb criteri admirable, fer interpretacions històriques que depassin els límits de la seva formació, Iglesias ens deixa entreveure la història d'una família que comença pertanyent a la pagesia més humil, però que amb el decurs dels segles canvia en funció de la mateixa evolució històrica del país i esdevé una de les nissagues eminents d'aquesta part de Catalunya.

Així, se'ns esmenta la lluita dels primers Iglesias coneguts, als segles XIII i XIV, per aconseguir l'enfranquiment de censos i mals usos feudals a què els volgueren sotmetre. També es pot entreveure el progressiu engrandiment de la propietat a partir ja del segle XVI, amb l'expansió per antics masos rònecs, l'adquisició de terrenys a costa de propietaris més petits (és especialment significatiu el progressiu desballestament del veí mas Triador, que s'estén al llarg de diverses generacions), així com una hàbil política matrimonial destinada a la fusió de propietats, primer properes, com passa amb el mas Busquets, i després més llunyanes, com el cas de la unió amb can Matllo, una de les grans hisendes de Caldes de Malavella.

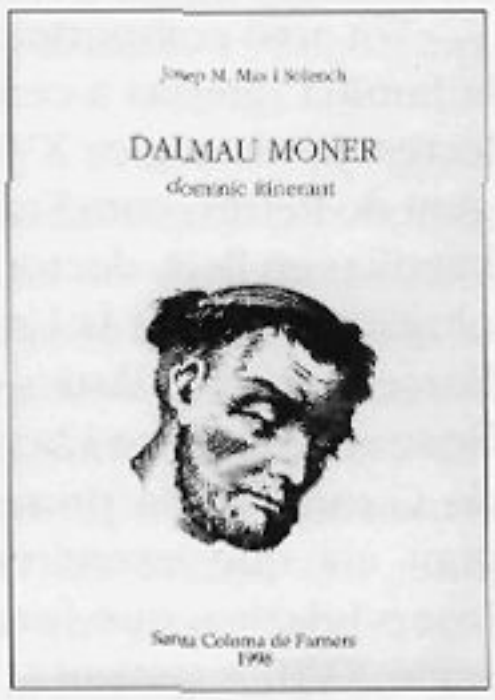
Tot això comporta ben aviat l'ingrés de la família Iglesias a cercles socials més selectes. Ja als segles XVII i XVIII hi trobem gent de lletres, com Francesc Iglesias Albó, batxiller en lleis, doctor en arts i sagrada teologia i doctor de la Universitat Literària de Barcelona, eclesiàstics com Jaume Iglesias Busquets, prevere i beneficiat a la catedral de Girona, o els primers càrrecs públics, com els que exerciren Narcís Iglesias i Josep Iglesias, que foren batlles d'Osor al segle XVIII.

Alhora, veiem com la prosperitat familiar permet als Iglesias adquirir una propietat al nucli de Santa Coloma i, durant el turbulentíssim segle XIX, ser partíceps de tots els trasbalsos que s'esdevingueren. Hi trobem militars víctimes de la Guerra del Francès i de les lluites entre liberals i absolutistes durant el regnat de Ferran VII, trobem, també, la família refugiada a la seguretat de la ciutat de Girona després d'haver patit assalts primer per part dels francesos i després per diversos bandolers i partides absolutistes; trobem, finalment, Iglesias a l'alcaldia de Santa Coloma i a la Diputació Provincial. Entre ells destaca Josep Iglesias Sobrerriba, que, a més, fou senador per Girona i membre destacat del partit carlí.

Observem també com el segle XX s'inicia dins d'un període de crisi a causa d'inversions poc afortunades, com la caríssima carretera Castanyet-el Sobirà-Sant Hilari, compromisos amb societats que van fer fallida durant la crisi del 1898 i projectes que no van reeixir, com unes expolacions mineres a la mateixa propietat. També veiem, però, com se supera la crisi i com, després dels problemes de la Guerra Civil, els Iglesias recuperen el patrimoni i continuen formant part de la vida pública comarcal: serveixi com a exemple que Jordi Iglesias ha estat alcalde de Santa Coloma entre 1979 i 1991.

La tasca de Joan Iglesias Matabosch, per tant, és admirable i, sobretot, utilíssima. Alhora que deixa a l'abast dels investigadors la possiblitat d'aprofundir en una part de la història del país molt més important del que pot semblar, posa de manifest la vàlua incalculable dels arxius patrimonials i l'error gravíssim que suposa el menysteniment i el poc interès de què moltes vegades són objecte, tot deixant en l'aire un interrogant incomodíssim que seria bo que incidís de ple en l'interès dels centenars de desorientats llicenciats en història que cada any acadèmic surten de les universitats.

Joan Llinàs Pol

JOSEP M. MAS SOLENCH, Dalmau Moner, dominic itinerant, Ajuntament de Santa Coloma de Farners, Santa Coloma de Farners, 1998, 101 p.

Josep M. Mas Solench ha esdevingut un autèntic especialista en l'elaboració de biografies de personatges de Santa Coloma de Farners. Abans d'aquesta ja havia publicat les de Sant Salvador d'Horta, Ivon l'Escop, Bartomeu Xiberta i Josep M. Millàs. És evident, i amb aquestes biografies ho demostra, que Mas Solench sent una gran estima per la ciutat de Santa Coloma de Farners, per la seva història i pels personatges que hi nasqueren.

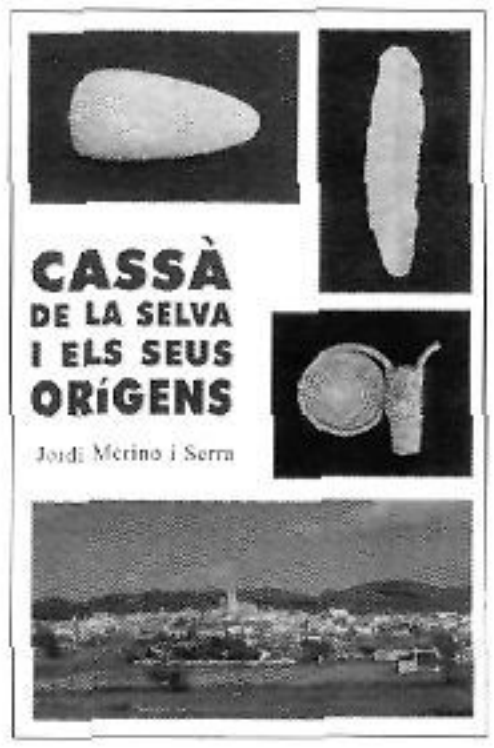
Algú ha dit que Santa Coloma de Farners va ser, salvant les distàncies, el Vic gironí, això és, ciutat de sants i de savis. Aquesta afirmació no és del tot exagerada si hi sumem als abans esmentats les figures del P. Rodés, del cardenal Jubany o de Salvador Espriu, tot i que aquest darrer va néixer a Santa Coloma de Farners de forma accidental, i la seva vinculació amb la capital de la Selva va ser pràcticament nul·la al llarg de la seva vida.

Dalmau Moner va néixer vers 1289 al *mas Moner, molt a prop del casc urbà de* Santa Coloma, i ben aviat es dirigí a estudiar a Girona. Després passà per Montpeller i finalment anà la Universitat de la Sorbona, a París, a estudiar Teologia. En tornar a Girona professà a l'Orde de Sant Domènec, especialitzada en la predicació. El subtítol del llibre (*...Dominic itinerant*) és molt adient, perquè Dalmau Moner va transitar al llarg de la seva vida per nombroses poblacions: Girona, Tarragona, València, Barcelona, Montpeller, la Seu d'Urgell, Manresa, Cervera... Algunes vegades hi anava com a professor, d'altres com a predicador o simplement com a visitant.

L'obra conté un capítol dedicat als fets extraordinaris i miracles atribuïts al sant colomenc, però també s'hi explica la seva senzilla forma de vida. Una de les aptituds del sant era fer profecies i preveure el que havia de passar a determinades persones. També sembla que es va aparèixer diverses vegades després de mort i va fer curacions de malalts. Sant Dalmau Moner va morir el 24 de setembre de 1341 i aquesta data és important, perquè és el dia en què Santa Coloma de Farners celebra la seva festa major. Fou beatificat el 1721, amb alegria per a les ciutats de Girona i Santa Coloma, on era molt venerat.

Es tracta, en definitiva, d'una biografia breu, però ben documentada, de Dalmau Moner, escrita amb rigor històric i amb il·lustracions molt escaients que en fan més planera la lectura. Esperem que aquesta biografia colomenca no sigui la darrera.

Xavier Pérez Gómez

JORDI MERINO SERRA,
Cassà de la Selva i els seus orígens,
Cassà de la Selva, 1998, 77 p.

Reconstruir la petita història dels nostres pobles més amunt de l'alta edat mitjana no és una tasca gens fàcil. Llevat de poques excepcions, patim una mancança crònica d'investigació arqueològica que es tradueix indefectiblement en una escassetat tan gran d'informació històrica que no permet als professionals fer gaire res més que conjectures. I Jordi Merino, un arqueòleg que ha treballat amb profunditat la comarca, ha afrontat la prehistòria i l'edat antiga de les terres de l'actual terme de Cassà sota aquestes condicions tan poc engrescadores.

La investigació arqueològica de Cassà es redueix (si exceptuem el camp de sitges trobat els darrers mesos durant les obres de construcció de la variant de la carretera Girona-Sant Feliu, quan el llibre ja era publicat) a les troballes casuals de la Colla Excursionista local i a les efectuades arran d'obres i rebaixos de terres. Per això, els setze jaciments arqueològics cassanencs es troben o bé al sector muntanyós del terme, fita habitual de l'excursionisme local, o bé arran del nucli urbà i de les vies principals. Les recollides de material han estat quasi sempre fruit de la fortuna i les excavacions arqueològiques rigoroses ben escasses.

Amb això, Merino dóna a conèixer absolutament tot el que els jaciments cassanencs ara com ara poden donar de si, que és en conjunt tan poc que ho ha d'amanir amb una visió més àmplia de cada període històric als termes municipals dels voltants (sobretot Caldes, Llagostera i Sant Sadurní de l'Heura) i amb uns capítols introductoris generals de cada etapa, encertadament il·lustrats amb diversos dibuixos d'Antoni Riera que complementen el text i acaben de donar al llibre un to educatiu i alhora desenfadat.

El que destaca més en l'obra és que fins i tot en aquestes condicions tan precàries ja podem entreveure com l'inici *de facto* de la investigació arqueològica a

Cassà podria donar resultats espectaculars. Al puig del Castell, per exemple, hi ha un poblat ibèric que sembla de dimensions prou considerables, i en diversos punts del terme s'hi han localitzat sitges, generalment tardoibèriques, alguna de les quals, com la de can Roser, ha proporcionat conjunts notables de material arqueològic. Material lític prehistòric, i troballes disperses d'època romana ajuden a completar un mapa històric que, si es comencés a treballar, sí que permetria conèixer de veritat aquests orígens de Cassà que dónen títol a un llibre que hauria de marcar, per damunt de tot, un punt d'arrancada. Que així sigui.

Joan Llinàs Pol

EMILI RAMS RIERA,
Anglès, de la pagesia a la industrialització, vol. 2,
Ajuntament d'Anglès / Diputació de
Girona, Anglès, 1999, 243 p.

Ha vist la llum el segon volum de l'obra *Anglès, de la pagesia a la industrialització*, monografia escrita per Emili Rams Riera. L'obra segueix la mateixa tònica que la primera part, publicada l'any passat, això és, el tractament de diversos temes tant de caire social i polític, com de caire industrial o econòmic. En aquesta segona part, però, hi predominen els temes polítics o socials, amb capítols com ara els titulats *Les revoltes*, *L'administració municipal*, *L'ensenyament* i *L'esport*. Els temes de caràcter econòmic són *El transport*, *La sanitat* i *La industrialització*.

L'estructura del llibre fuig de la de les típiques monografies locals que segueixen un ordre cronològic rigorós, tot basant-se en les diferents etapes de la història de Catalunya. En aquest cas, l'estructuració és en capítols temàtics independents els uns dels altres. Destaquen per la seva extensió i interès l'apartat dedicat a les revoltes socials com ara les guerres carlines o la revolta del 1909 coincidint amb la Setmana Tràgica, quan la població va assaltar el quarter de la Guàrdia Civil i aquesta va haver de fugir. Aquests fets confirmen el caràcter obrer de la vila d'Anglès propiciat per la instal·lació de la fàbrica Burés el 1887.

L'excepcionalitat d'Anglès com a població obrera dins una comarca agrícola i conservadora ha perdurat durant molt de temps i, salvant les distàncies, arriba fins als nostres dies, quan durant anys (1979-1995) ha estat l'únic municipi de la Selva interior amb un ajuntament de majoria socialista mentre a la comarca predominaven els governs locals convergents.

En aquest segon volum són molt interessants els capítols dedicats a l'evolució del govern municipal, a l'ensenyament i a l'esport, en concret al futbol, que s'inicià el 1922. El llibre abraça el període 1850-1936 aproximadament i respon amb molt de detall els possibles interrogants que els veïns d'Anglès es puguin fer sobre espais i edifi-

cis quotidians de la vila: el camp de futbol, les fàbriques, els edificis de les escoles...

És, en definitiva, una monografia local força amena, planera, però a la vegada molt ben documentada i estructurada, que aporta una gran quantitat de dades i en justifica sempre l'origen amb notes a peu de pàgina. El text va acompanyat de fotografies, ni poques ni moltes, les justes, i d'uns requadres que complementen i enriqueixen el text bàsic. Cal felicitar, doncs, Emili Rams per la feina feta amb aquesta i altres aportacions anteriors, sobretot si tenim present que és historiador autodidacta, que no ha passat per la universitat.

Xavier Pérez Gómez

El Rec Clar. Revista de Vidreres, núm. 6, (juny 1999)
Ajuntament de Vidreres, 31 p.

Des del març de 1998, en què va aparèixer el seu número inicial, l'Ajuntament de Vidreres ha anat posant al carrer cada trimestre *El Rec Clar*, que se subtitula «revista de Vidreres» per expressar la seva vocació decidida de pluralitat i de participació, que en faci un instrument obert a tothom (entitats i persones) i no un butlletí estricte d'informació municipal, per més que ofereix les dades bàsiques (telèfons, serveis,...) que són del cas.

Les persones que formen l'equip de redacció, entre les quals es troben els vidrerencs compromesos de fa temps en la vida activa del seu poble Ramon Garriga i Joaquim Bayé, donen en conjunt una garantia de rigor i de l'obertura que afirmen voler tenir en l'editorial del primer número: la revista «també ha de ser una finestra oberta, si cal, al debat, a la trobada d'opinions, signe de la pluralitat del nostre poble». És admirable de trobar aquest esperit i que es faci realitat pràctica; no podem deixar de posar-ho de relleu en primer terme, perquè lamentablement no sovinteja.

Amb la citació d'un fragment del trobador Cerverí de Girona en què aquest esmenta «el clar riu» els promotors volen protegir la seva iniciativa «que pretén ser fidel reflex i testimoni de la història de Vidreres mentre l'anem construint entre tots plegats». Així doncs, sense rebutjar la història passada i la reflexió sobre els fets i les vivències més antics, la revista vol esdevenir l'aparador del Vidreres actual, de les seves entitats, de les activitats programades pel municipi i de la vida col·lectiva, així com el notari de les transformacions que la població viu en l'actualitat, algunes de viscudes amb nostàlgia o denúncia (l'enderrocament d'un edifici històric de propietat privada, per exemple), altres d'experimentades amb la satisfacció d'obrir al públic nous serveis i de posar a disposició dels ciutadans noves formes de lleure o de cultura.

El Rec Clar conté també entrevistes amb persones que volen posar damunt la taula els seus records del Vidreres del passat o articles en què les vivències de la infantesa, el món escolar, les festes, etc. són,

junt amb la recuperació i publicació de material fotogràfic antic (anys 20 i 30), l'eix de la narració i un atractiu indubtable tant per als vidrerencs de més edat, que hi troben l'escenari que més coneixen, com per als molts vidrerencs d'elecció, que es reconeixen en la trajectòria viscuda ja per sempre pel poble que ara és també el seu.

Del darrer número de la revista (el núm. 6, de juny de 1999), que és objecte del nostre comentari, podem seleccionar diversos articles d'interès històric. D'una banda, hi trobem una col·laboració, ben documentada, del nostre company Josep Formiga Bosch sobre «El mas Bellveí o Flassià, el pas d'un mas a un barri», en què es dóna notícia històrica (des del segle XIII) d'aquest mas al voltant del qual, esdevingut restaurant, s'ha constituït un modern nucli residencial (p. 4-5). Igualment Antoni Vives Coll hi parla de «Vidreres 1387» (p. 5), per fer memòria dels síndics vidrerencs que es reuniren en aquella data a Blanes, junt amb altres representants de viles i pobles, amb el vescomte de Cabrera per reclamar algunes coses justes que obtingueren. I finalment, Enriqueta Pons i Alba Solés donen detalls sobre la troballa d'unes urnes cineràries que foren notícia periodística el gener del 1999. L'article (p. 19-22) es titula «Un camp d'urnes al Pi de la Lliura».

Junt amb aquests textos, que acabem de destacar, trobareu a la *Bibliografia comarcal* d'aquest mateix *Quadern/11* els altres que ens han semblat ressenyables dels números anteriors de *El Rec Clar*, una revista local de la qual no havíem tingut ocasió de parlar encara i que saludem amb tot de bons desitjos.

Narcís Figueras Capdevila

GERMINAL ROS,
Els meus primers 90 anys. Vivències,
Lloret de Mar [APAC Edicions],
1999, 166 p.

Germinal Ros ha estat durant més de setanta anys un militant polític actiu de partits d'esquerres i un defensor enèrgic i un difusor de les idees de progrés i de justícia social.

La seva autobiografia *Els meus primers 90 anys. Vivències* desgrana poc a poc les diverses etapes de la seva vida. De les primeres influències polítiques cal destacar les idees republicanes, d'esquerres i agnòstiques que es respiraven en el seu àmbit familiar i que, sens dubte, degueren marcar-lo per tota la vida. Amb l'advenir de la Segona República Germinal Ros decidí d'implicar-se més directament en la vida política i social del país i inicià així la seva militància activa en diferents partits de caràcter progressisita. La Guerra civil, però, com per a tantes altres persones de la seva generació, significà un tomb importantíssim. L'any 1938 hagué d'exiliar-se a França des d'on continuà treballant en la difusió dels ideals d'esquerres i en la defensa i recuperació de les llibertats segrestades pel general Franco. L'any 1975 va poder retornar al país i establir-se ala seva vila natal, Lloret de Mar. Aquí va mantenir la seva activitat pública amb les mateixes

conviccions progressistes en el terreny social i cultural.

De l'estada a França resulta interessant el doble relat que en fa: d'una banda, la vida familiar i laboral, feta de penúries i dificultats per sobreviure, i de l'altra, una intensa activitat política que li va permetre d'entrar en contacte amb diverses persones que havien de jugar, en el futur, un paper de més o menys rellevància en la transició política espanyola: Santiago Carrillo, Jordi Solé Tura, Francesc Vicens, Pere Ardiaca... O bé amb personalitats del món cultural com el professor Pierre Vilar o Francesc Candel arran del seu llibre *Els altres catalans*.

Germinal Ros no es limita, però, a descriure les diverses etapes de la seva trajectòria vital, sinó que realitza un exercici doble. En primer lloc contextualitza històricament el seu relat i, segonament, inclou comentaris de caràcter crític que resulten molt interessants. En aquest sentit no s'està d'opinar amb duresa sobre el conflicte que va allunyar defintivament Iniciativa per Catalunya i Izquierda Unida. Es tracta, doncs, d'un text autobiogràfic que ens permet de conèixer l'activitat i la trajectòria de Germinal Ros, i alhora ressegueix alguns episodis de la història del nostre segle XX amb comentaris i opinions personals. De la lectura del llibre es desprèn que Germinal Ros és un home polític apassionat, tenaç, lluitador,... que de ben jove va posar la seva vida al servei del seus ideals i del seu poble.

Joaquim Daban Massana

JOAN SALA PLANA,
L'Institut d'Amer. Una aspiració col·lectiva (pròleg de Jordi Pujol).
Ajuntament d'Amer, Amer, 1999, 91 p.

El professor de dibuix de l'institut d'Amer Joan Sala Plana, doblat d'historiador, sense perdre –al contrari, sumanthi– la implicació emotiva de ser un dels protagonistes de l'actual etapa de la casa, ha remogut la «paperasa», com ell mateix l'anomena, de l'Arxiu Municipal d'Amer i del propi institut, i ha confegit un llibre que no pot passar desapercebut per diversos motius.

D'una banda, perquè no solem tenir, llevat de poblacions grans i centres d'antiguitat molt més alta (el Vicens Vives de Girona, per exemple), treballs monogràfics dedicats als centres educatius. Els qui tenim una certa sensibilitat pel pas del temps i hem esmerçat algunes hores en un centre educatiu, veient com any rera any es modifica la fesomia de l'edifici i canvien les persones (els estudiants, indefectiblement, però també, i molt, el professorat, a causa dels trasllats voluntaris o forçosos, les permutes, les oposicions,...), podem comprendre bé el cuc que deu haver mogut Joan Sala a emprendre la seva recerca, il·lustrar-la convenientment i posar-la a disposició del públic i dels seus companys.

Certament, els centres educatius són espais tan plens de vida que dificilment es pot arreplegar i tancar-la en un llibre, però si ni aquest esforç no es fa, la història en quedarà desproveïda i només es podrà recórrer als papers, com ha fet ell per a les primeres etapes, sense l'escreix de vivència i record que aporta poder disposar dels pro-

tagonistes. Aquesta és la segona raó per ressenyar aquesta monografia. Deixa constància de fets encara recents, encara vius, els documenta i els il·lustra. I evita que se'n perdi l'esment.

I finalment, un llibre així té per als actuals responsables del centre, el seu professorat, per als representants dels pares, per al personal de servei, per als estudiants dels cursos que l'han vist aparèixer, per a la gent d'Amer, en general, un valor d'autoreconeixement molt important. Recuperen memòria i se senten integrats a una trajectòria que els és exigent. Un centre que ja gaudeix d'una bona valoració en el panorama educatiu de les nostres comarques s'afirma i s'autoimposa, a partir d'ara, ben segur, en moments de trasbals i reforma, un compromís de continuïtat i de millora.

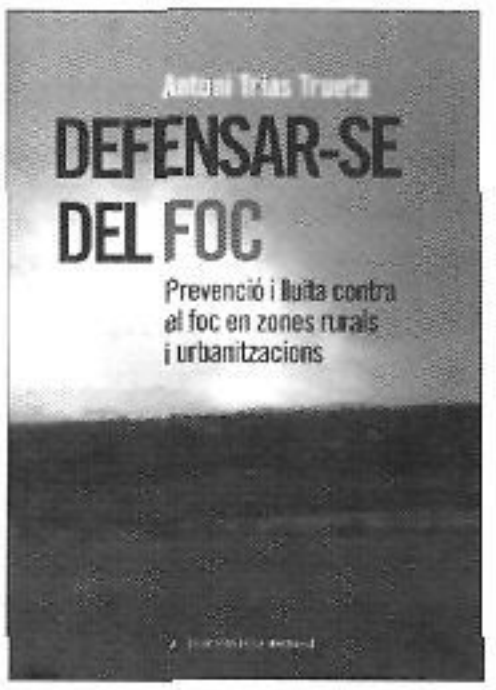
La prehistòria del centre es troba en unes primeres classes del curs 1965-66 i l'ambiciós projecte de dotar Amer d'institut de batxillerat data d'aquells anys, quan la legislació vigent permetia la creació –amb un cert finançament– de «colegios libres adoptados» (CLA). El municipi d'Amer, conduït per persones que disposaven d'una visió prou conscient de la importància del fet educatiu per al futur, va emprendre les gestions. La condició de nucli ferroviari i de mercat amb un cert rodal que Amer tenia llavors ho afavorien. I el paper de l'amerenc J. M. de Porcioles també hi ajudà, és clar.

A partir d'uns inicis que semblaven sobrepassar la capacitat d'una població com Amer (i que va tenir episodis com la compra per subscripció popular d'uns terrenys que fan que l'institut se senti com una autèntica «aspiració col·lectiva»), la vida del centre progressa i s'integra de ple en el context educatiu modern. No tant les necessitats d'instal·lacions o de recursos materials, que també, sinó la urgència permanent d'adaptació a la realitat social i cultural tan canviant, als canvis legislatius, a la modernització dels mètodes,... això ha estat l'autèntica aventura del professorat que ha aixecat dia a dia l'edifici formatiu d'aquest institut, com d'altres, i que ara queda reflectida, ni que sigui de la manera limitada que ho pot fer un llibre, en aquests fulls.

És un llibre que respira olor de nois i noies acabats d'arribar del pati i que deixa anar encara pols de guix (o de bits!) en passar els fulls. Les sortides, la revista del centre, les jornades i activitats complementàries,... els guardons obtinguts!,...tot hi ha quedat fixat de moment i fa goig de veure. S'hi llisten els professors que han pasat per la casa una hora o altra, el personal de servei, les juntes directives i les persones que n'han estat al capdavant (Emília Corcoy, dir. 1999). Les fotografies que recullen activitats de l'institut al llarg de la seva existència són de Joan López, el conserge, que fa honor a una tasca de vital importància per al funcionament correcte d'un centre educatiu. De tot plegat, són les activitats no pròpiament docents –i tan educatives, al capdavall!–, les corals, dansa, teatre,... el que crida l'atenció avui, en aquest moment de possible desmoralització del professorat de secundària, enfrontat a unes situacions noves per a les quals no va ser format i que, en general, supera amb un escreix de voluntat i de treball d'equip.

Diguem finalment que l'Ajuntament d'Amer, amb l'ajut d'altres institucions, ha editat l'obra, amb molt bon criteri, i que ha considerat oportú de demanar-ne el pròleg a Jordi Pujol Soley. Aquest, en el text que encapçala, doncs, el llibre, enllaça la voluntat i l'esforç dels amerencs que feren possible la creació del centre (en una població mitjana on d'entrada l'Administració d'aleshores no s'hauria proposat de fer-l'hi) amb els objectius de l'acció de govern empresa a Catalunya en matèria de centres educatius d'ençà de la recuperació de l'Autonomia.

Narcís Figueras Capdevila

ANTONI TRIAS TRUETA,
Defensar-se del foc. Prevenció i lluita contra el foc en zones rurals i urbanitzacions,
Barcelona, Ed. La Magrana, 1999.

En una societat cada cop més àvida de consumir natura, l'increment de «producció» per proveir tota la demanda ha conduït a una adulteració del producte: costa de trobar matèria primera i el procés requereix la presència de conservants (mesures preventives i profilàctiques) i additius (elements infrastructurals). Això és així com a conseqüència del fet que ja no és possible aquell consum de natura, ancestral i genuïnament directe, que vivien els nostres avantpassats més immediats. A més a més, el producte passa per un control de qualitat estricte (d'acord amb els cànons imperants) i per un elaborat protocol de consum. És en aquest context que apareix el manual que ara comentem, un recull d'instruccions i recomanacions destinades a ajudar-nos a conèixer el producte (el medi natural) i els riscos derivats d'un consum en mal estat (el foc). Una guia per abans, durant i després del foc. Què passa quan consumim natura en mal estat? Quines mesures podem adoptar per conservar el producte i què cal fer en el cas que s'hagi materialitzat el risc que hi havia? *Defensar-se del foc* omple un buit informatiu en l'àmbit de l'usuari i defuig els textos excessivament tècnics i academicistes, sense que per això perdi rigor, ans al contrari, es tracta d'un pràctic recull de consells i recomanacions a l'abast del consumidor.

El llibre presenta elements bastant innovadors que el fan marcadament interessant. D'aquests sobresurt la presència d'un capítol que aborda àmpliament el tema de l'herbivorisme com a mesura profilàctica poc costosa i fins i tot rendible, que pot millorar l'aspecte dels nostres boscos i immunitzar-los davant del foc. Tot això s'il·lustra amb un recull de dades i de supòsits pràctics ben assequibles que resulten d'una gran aplicabilitat, sense caure en els tòpics ni les reincidències. Les experiències de maneig de fauna destinada al control de la biomassa forestal, promogudes en gran part per la Fundació Catalana per a la Recerca, i els estudis duts a terme en una finca sotmesa a control han permès de discriminar quins efectes provoquen sobre el bosc el pasturatge de diferents races domèstiques d'herbívors (vaca xarolesa, ase català, vaca de l'Albera i cabres rove). També es fa esment de la capacitat reguladora que posseeixen algunes espècies d'ungulats salvatges com són el cèrvol i el cabirol.

En segon terme, cal destacar el test de vulnerabilitat (extret del *Strategic Fire and Ecosystem Protection Planning*) incorporat al final del text com a síntesi de tots els continguts exposats i que apareix com a sistema expert de diagnosi, d'una forma clara i contundent, el qual ens permet preveure el risc potencial que sobrevingui un foc catastròfic. Potser caldria matisar que aquest protocol no és el mateix que s'utilitza per a la redacció dels Plans de Prevenció i Extinció d'Incendis Forestals de Catalunya a partir d'un model elaborat pel Centre de la Propietat Forestal, i això pot dispersar l'eficàcia d'aquesta mena de documents. Com a suggeriment, crec que valdria la pena normalitzar els procediments a fi i efecte de facilitar la interpretació dels resultats i fer-los més operatius. Val la pena comentar el valuós recull d'instruccions que apareix abans del test final i que fa referència –a manera de decàleg– a tot allò que cal tenir en compte o

que cal fer per prevenir el foc mentre es produeix, o per a la regeneració del bosc una vegada aquest s'ha produït.

Un altre aspecte rellevant és, a parer nostre, la descripció que es fa de les associacions vegetals més afectades pel foc. Val a dir, però, que s'ha obviat l'existència d'uns models de combustible (procedents del programa *Behave*), gens difícils de determinar, que s'han perfilat com a molt útils per confeccionar els mapes de risc. Crec que hauria estat interessant d'aplegar els 13 models de combustible presents a Catalunya en un llibre com aquest. Reitero un cop més la idea que la dispersió d'informació o de procediments no augmenta l'agilitat del sistema adoptat per a la prevenció d'incendis forestals.

L'apartat sisè exposa amb molta claredat què cal fer de cara a reduir el risc d'incendi, amb tècniques per disminuir l'acumulació de matèria orgànica (viva i morta) com a conseqüència d'una mala gestió forestal o d'un estat d'abandonament progressiu dels boscos, així com els criteris paisatgístics i de seguretat que intenten aportar un trencament en la continuïtat forestal. Si la resta del llibre es manté en un nivell informatiu a l'abast de l'usuari (propietari o consumidor), aquest apartat, en canvi, fuig lleugerament de les competències del ciutadà mitjà i ratlla les responsabilitats de planificació, més atribuïbles a l'Administració que no pas a una persona jurídica a títol individual o a una petita col·lectivitat (urbanitzacions,...).

Sorprèn gratament el tractament que es fa en el capítol cinquè d'un aspecte generalment menyspreat en tots els tractats referents a prevenció de riscos d'incendi forestal: quin paper juguen les plantes ornamentals (sigui com a espècies o per la seva disposició) en la consecució o retardament del foc? Tot i que es tracta d'un tema d'interès per gairebé el cent per cent dels habitatges, tot i això, sovint queda descartat dels continguts i resta en l'oblit dels qui fan els manuals.

Des de sempre, les zones a les quals es destinen més esforços si es produeix un incendi forestal, tant pel que fa a recursos materials com a recursos humans, són els nuclis habitats o els habitatges isolats. Els espais intermedis entre aquestes àrees i el bosc tenen una elevada probabilitat de propagació tan convergent com divergent, especialment si el planejament urbanístic s'ha fet (com sol passar en molts casos) sense criteri ni control, bé per l'època en què es féu, en què prevalien qüestions purament especulatives per sobre de les mesures de seguretat, bé per simple desídia. En aquest quart bloc es donen prescripcions sobre què cal fer per tenir els habitatges i l'espai defensable en condicions òptimes, entenent com a *espai defensable* aquella franja de terreny perimètric que ens ha de permetre la defensa digna de les nostres pertinences.

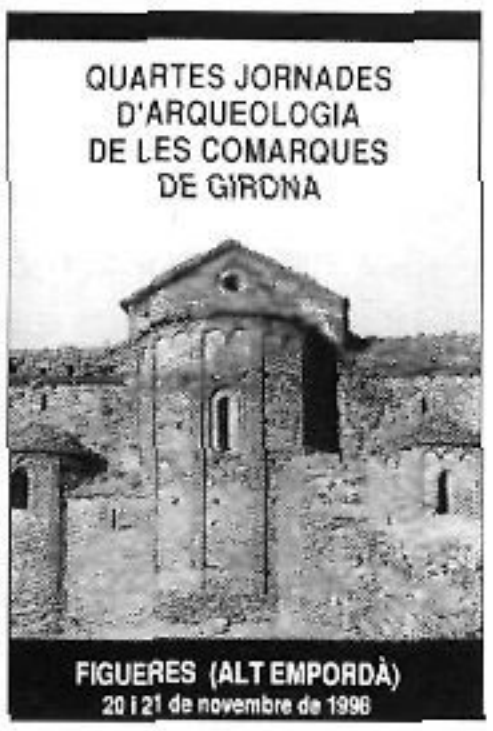
Finalment, cal dir que un text sobre el foc on no hi apareguessin els aspectes ambientals que constitueixen el sistema o l'escenari on pot produir-se aquesta pertorbació seria un document mutilat. Així doncs, encara que sigui per simple correcció formal, en els tres primers capítols es presenta un repàs de la realitat sociopolítica que ha desembocat en aquest moment històric i de les estadístiques i causes del foc. Les dades ens ajuden a dimensionar la catàstrofe i ens permeten prendre les magnituds des d'un punt de vista objectiu, valorant l'abast del fenomen en totes les seves facetes (ecològica, social, econòmica, política,...). No podia mancar la descripció dels principals factors ambientals desencadenants de les condicions que fan que un foc prosperi o no: les principals comunitats vegetals presents a Catalunya i els principals aspectes climàtics (el vent, la temperatura i la humitat). No puc dir el mateix pel que fa a la topografia, la qual penso que no ha estat prou desenvolupada si tenim en compte la importància que té en la propagació dels focs forestals. Així mateix, la cartografia és una eina molt útil i que no sempre és fàcil d'interpretar, per la qual cosa, valgui com a suggeriment, el perfil de lector que ha d'utilitzar un treball com el

que ens afecta, em sembla que hauria agraït un tractament en un capítol a part, amb un llistat del material disponible i de les seves prestacions, perquè el foc –i d'això sí que n'estem convençuts– no és un fenomen localitzat, sinó que s'estén pel territori, de la mateixa manera que s'ha d'estendre la gestió forestal destinada a prevenir-lo. I la millor manera que tenim per trencar la fragilitat del bosc davant els incendis és canviant l'enfocament o l'escala, cosa que ens permeten precisament les tècniques d'inventariat, cartografia i planificació territorial.

Per acabar, fem esment del plantejament que es fa del foc en els paràgrafs inicials. El foc no és un fet nou, és una pertorbació inclosa en la memòria evolutiva dels ecosistemes mediterranis, com ens demostren les nombroses adaptacions de les espècies que hi viuen. L'home ha domesticat el paisatge des de molt antic, humanitzant-lo i donant-li una nova configuració, modelant-lo a la seva conveniència. El que és nou és el ritme dels esdeveniments: s'ha disparat el procés d'humanització paral·lelament a la incidència dels focs forestals. El sistema s'ha forçat, l'anem accelerant i li fem perdre capacitat regeneradora, per la qual cosa es pot tornar un sistema decadent. És per això que, tot i estar acostumats a conviure-hi, hem d'adoptar una estratègia intervencionista al ritme de canvi que ens exigeix el moment històric dels nostres boscos.

En definitiva, es tracta d'un llibre innovador i clar, que aborda un tema molt actual sense caure en els tòpics, des d'una perspectiva de manual per aquell consumidor al qual fèiem referència, el consumidor de natura.

Francesc Còrdoba Monturiol
Biòleg. Professor de l'Escola de Capacitació Agrària i Forestal de Santa Coloma de Farners

Quartes Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona,
Consell Comarcal de l'Alt Empordà, Museu d'Arqueologia de Catalunya, Universitat de Girona, Institut d'Estudis Empordanesos, Generalitat de Catalunya, Figueres, 1998, 446 p.

Fidels a la cita bianual, els dies 20 i 21 de novembre de 1998 se celebraren, aquest cop a Figueres, les IV Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona, on es presentaven en forma de comunicació els resultats de les campanyes d'excavació realitzades els anys 1996 i 1997 a les vuit comarques gironines. Les actes, com sempre a l'abast des dels mateixos dies de la reunió, recullen el text de les 49 comunicacions presentades, de les quals n'hi ha 8 que fan referència a jaciments selvatans.

Pel que fa a la prehistòria, hi ha el treball de Narcís Soler, David Ortega, Néstor Sanchiz, Bruno Gómez, Rafael Rosillo i Joaquim Soler. Aquest equip, en bona part vinculat a la Univesitat de Girona, presenta els resultats d'una prospecció efectuada després de l'incendi de l'any 1994 a can Planiol, a prop de Sant Pere Cercada, que ha servit per documentar exhaustivament un taller de producció d'eines prehistòriques de quars i per recordar de passada l'extraordinària riquesa de la Selva en jaciments paleolítics de superfície.

Després de la comunicació d'Antoni Palomo, que ressalta molt breument les escasses troballes efectuades en el seguiment de les obres de la carretera de Llagostera a Tossa, hem de fer un salt cronològic i plantar-nos a l'època ibèrica, representada un cop més pels resultats de les darreres campanyes realizades al poblat de Montbarbat per l'equip de la Universitat de Barcelona dirigit per Maria del Vilar Vilà i format per Eshter Albiol, Carme Barrachina, Eugeni Burgueño, Neus Marsà, Sílvia Martín, Mercè Negre i Esther Ramon.

Pel que fa al món romà, hi ha dos jaciments que han estat excavats intensament i que han proporcionat dades de gran valor històric. Per una banda Josep Burch, Josep Maria Nolla, Lluís Palahí, Jordi Sagrera i David Vivó, de la Universitat de Girona, presenten els resultats de l'excavació, practicament enllestida, de l'establiment vitivinícola romà de Ses Alzines (Tossa), que va estar en funcionament durant el segle I dC. Per l'altra, Joan Llinàs, Carme Montalbán i Alons Ramírez revelen com, gràcies a les campanyes de 1996 i 1997 a l'Hort d'en Bach, finançades per l'Ajuntament de Maçanet de la Selva, s'ha pogut demostrar que la vil·la romana va continuar poblada durant l'Alta Edat Mitjana i es va transformar en el Palau de Foixà, avui encara existent.

El món medieval i modern ha estat aquest cop a la Selva matèria tractada per l'equip d'investigadors vinculat al Museu Etnològic del Montseny La Gabella, d'Arbúcies. Gemma Font, Joaquim Mateu, Sandra Pujadas, Josep Manuel Rueda i Jordi Tura presenten les troballes efectuades al castell de Montsoriu, on destaquen la descoberta de la fins aleshores desconeguda primitiva capella castral preromànica, amb les seves pintures murals, així com la gran cisterna central del Pati d'Armes, amb tot el sistema de recollida d'aigües que li era inherent. Per altra banda, Gemma Font i Sandra Pujades es refereixen al camí fortificat baixmedieval que unia la vila emmurallada d'Hostalric amb el castell i a un baluard proper del segle XVII, excavats tots dos l'any 1996 per iniciativa municipal.

Finalment, Joan Llinàs i Jordi Merino, autors de l'Inventari del Patrimoni Històric, Artístic i Arqueològic de la comarca de la Selva, endegat l'any 1997 sota els auspicis del Consell Comarcal de la Selva, presenten molt resumidament les novetats arqueològiques que ha comportat la realització de la seva tasca als dos primers dels quatre sectors en què han dividit la comarca (sectors est i sud), centrades sobretot en la troballa de materials superficials d'època ibèrica i romana, com els d'Oest de Martorell (Maçanet), i de restes d'oblidades fortificacions medievals, com la Torre d'en Gelmar (Fogars) o la de Puig Castellar (Vidreres), entre d'altres.

El balanç és certament interessant i les novetats són valuoses, però el conjunt és pobre si tenim en compte que això és tot el que s'ha fet a la comarca en dos anys. És cert que amb els migrats recursos de què disposa el món de la investigació arqueològica no es pot fer gaire res més, i és de justícia destacar les institucions públiques, esmentades en cada cas, que han fet possible la feina realitzada. Però és ben trist que romanguin encara oblidats a la Selva jaciments (només per posar uns exemples sobresortints) tan importants com la vil·la romana dels Ametllers, a Tossa, les termes romanes de Caldes, el poblat altmedieval de Caulès o els castells de Sant Iscle (Vidreres) o de Fornils (Susqueda), que el temps va malmetent de manera progressiva. Ara com ara, ben esmunyit l'any 1999, continuen igual i ja és molt difícil que els trobem esmentats a les actes de les Cinquenes Jornades. Pel que fa a les Sisenes, a publicar si Déu vol l'any 2002, encara s'hi seria a temps.

Joan Llinàs Pol

BIBLIOGRAFIA COMARCAL

Tots els llibres i articles que hi apareixen poden consultar-se a la biblioteca auxiliar de l'Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners. La relació no pretén ser exhaustiva, ans únicament orientativa de cara a l'investigador. Hom hi fa constar aquells treballs o publicacions de què té coneixement, sempre que se'n rebi un exemplar, sigui original, separata o còpia.

AADD, «Cases de pagès de Vilobí/1», *Tosquija*, 44 (abril 1998).

AADD, «Cases de pagès de Vilobí/2», *Tosquija*, 47 (desembre 1998).

AADD, «Cases de pagès de Vilobí/3», *Tosquija*, 49 (juliol 1999).

AADD [autors de Sant Hilari], *Poemes per a un somriure. Edició en ajuda dels infants de Ruanda*, Sant Hilari Sacalm [edició dels autors amb el suport de l'Ajuntament], 1998, 140 p.

Ignasi ALDOMÀ, *La crisi de la Catalunya rural. Una geografia dels desequilibris comarcals (1960-1991)*, (pròleg de Romà Pujadas), Lleida, Pagès Ed. (Col. Seminari, Sèrie Catalònia, núm. 10), 1999, 383 p.

> Un llibre sobre la trajectòria recent de les comarques del país, que no hem vist comentat gaire enlloc i que analitza amb rigor i amb encert les àrees deprimides de Catalunya, les àrees rurals. Una primera constatació és el fet mateix que existeixin, també entre nosaltres: es concentren en el Pirineu i les comarques meridionals, afectades de temps per la despoblació. Les inèrcies antigues es van veure reforçades els anys del desenvolupament dels 60 i 70, i ara fan força difícil canviar una tendència. Romà Pujades en el pròleg destaca l'interès d'aquesta tesi doctoral que podria passar desapercebuda ara que finalment és publicada (es va llegir el 1990 i les dades que analitza s'aturen en aquella data) com ho va ser en el seu moment pel fet que proliferen les notes altes en els tribunals de tesi doctoral. Aquesta és, afirma, i a banda de la qualificació rebuda, d'un interès real, acadèmic i polític, per a la planificació. Utilitza mètodes molt actuals (anàlisi factorial) per a la classificació de les comarques catalanes segons el nivell de desenvolupament i intenta no solament analitzar i classificar, sinó també anar a les causes de l'endarreriment de determinats territoris i aportar idees per a una acció recuperadora que permeti un esdevenidor més just i equilibrat a Catalunya.

Francesc ALSINA, «La història de la coral de Farners (I)», *Ressò*, 296 (maig 1999).

Íd., «La història de la coral de Farners (II)», *Ressò*, 297 (juliol 1999).

Íd., «La història de la coral de Farners (III)», *Ressò*, 298 (setembre 1999).

Martí BOADA i Helena ULLASTRES, *El Massís del Montseny. Guia per a visitar-lo*, Brau/Columna, 1998, 109 p. (també versió en espanyol: *El Macizo del Montseny. Guía para visitarlo*).

Martí BOADA JUNCÀ, «Canvi ambiental global, una perspectiva històrica. El Montseny com a exemple», *Monografies del Montseny*, 14 (1999), p. 93-109.

Miquel BORRELL SABATER, «L'hospital de pobres de Santa Coloma de Farners», *Ressò*, 290 (abril 1998).

Íd., «L'any 1904: els primers Jocs Florals colomencs», *Ressò*, 292 (agost 1998).

Íd., «El naixement del Círcol i els Jocs Florals de 1898», *Ressò*, 293 (octubre 1998).

Íd., «Els feliços anys vint i trenta. La prostitució a Santa Coloma», *Ressò*, 294 (desembre 1998).

Íd., *Els fills de la Ventura a la comarca selvatana en el segle XVIIIè*, Vallgorguina, Associació Cultural Vallgorguina, 1998, 50 p.

Íd., «En Panxo i els Jocs Florals de 1904», *Ressò*, 295 (febrer 1999).

Íd., «En Panxo i els Jocs Florals de 1904 (i 2)», *Ressò*, 296 (maig 1999).

Íd., «El campanar», *Ressò*, 297 (juliol 1999).

Josep BURCH, Josep M. NOLLA, Lluís PALAHÍ, Jordi SAGRERA i David VIVÓ, «L'establiment romà de Ses Alzines (Tossa de Mar, la Selva)», *IV Jornades d'Arqueologia de les Comarques Gironines*, Figueres, 1998, p. 185-192.

Manuel CANALS SURÍS, «Estadística d'autors i articles publicats (Monografies del Montseny)», *Monografies del Montseny*, 14 (1999), p. 215-229.

Útil índex (encara que no consigna la paginació dels articles i no fa remissions internes) per conèixer els temes tractats a *Monografies del Montseny* des del seu número 1 fins al núm. 13 (1998). N'hem espigolat algun dels articles del núm. 13, i seleccionem del darrer, el 14 (1999) allò que ens ha semblat de més interès. Aquest número compta amb unes paraules introductòries de Frederic Sunyer Casadevall en qualitat de president de la Diputació de Girona i reprodueix el parlament que efectuà en el lliurament dels Premis Montseny 1998 el poeta i director de la Biblioteca de la Universitat de Vic Segimon Serrallonga.

Xavier CLOS, *El rastre humà a les Guilleries*, Sant Hilari Sacalm (Col. Guilleries, 1), 1997.

Joaquim COLOMER ALSINA, *Els alcaldes de Malgrat de Mar. 1898-1998. Cent anys de govern municipal*, Malgrat de Mar, Ajuntament, 1999, 158 p.

Magníficament editat per l'Ajuntament de Malgrat de Mar, és el resultat d'una indagació pacient del seu autor en l'arxiu local i aconsegueix l'objectiu de dreçar una nòmina completa dels alcaldes i regidors d'aquesta població de la Marina de la Selva en el període 1898-1998, amb fotografies de tots ells, i resseguir-ne les principals realitzacions. Colomer es confessa satisfet, encara que també és conscient que hi ha camí per córrer (l'estudi de l'ajuntament al segle XIX, la connexió amb la legislació que cada etapa històrica ha donat a la vida municipal, el sufragi o la designació directa, etc.). A banda de poder-hi espigolar els fets distintius de la vila, al costat dels grans fets històrics que travessen també la vida malgratenca, hom pot adonar-se clarament d'una continuïtat, d'un fet a estudiar en la llarga durada, diríem: en una comunitat de demografia relativa com aquesta el llistat dels ciutadans que han participat en la gestió municipal conserva un aire de família (els Cardona, Paradeda, Turró, Garriga, Fontrodona,... s'hi repeteixen sovint). L'autor assenyala que ha volgut centrar-se en l'aspecte humà de tots els personatges i bandejar qualsevol al·lusió de rancor. L'autor dedica l'obra a la seva filla Concepció (malauradament traspassada) i «a tots aquells que amb generositat i sacrifici han treballat pel bé de la comunitat». Una peça, doncs, abellidora per als malgratencs, útil per a l'historiador i plena de vocació de servei i de ciutadania.

Lluís COSTA FERNÁNDEZ, *L'escolarització en l'àmbit rural: Sils 1900-1939*, Sils, Ajuntament-Arxiu Municipal, 1999, 15 p. (opuscle que acompanya el programa de Festa Major amb motiu de l'exposició del mateix títol).

Jesús CROUS COLLELL, «Blanes: fets d'abans. Història medieval (I)», *Recull*, 1789 (setembre 1998).

Íd., «Blanes: fets d'abans. Història medieval (II)», *Recull*, 1790 (3-10- 1998).

Íd., «Peix de Blanes per a un príncep del segle XIV», *Recull*, 1791 (17-10-1998).

Íd., «Josep Cortils i Vieta», *Recull*, 1797 (13-2-1999).

Íd., «Història de l'arribada a Blanes d'unes barques plenes de mariners italians», *Recull*, 1798 (27-2-1999).

Íd., «Anton Palau i Verdera», *Recull*, 1799 (13-3-1999).
Íd., «Joan Francesc Bahí i de Fonseca», *Recull*, 1801 (10-4-1999).

Íd., «Un fet de l'any 1925», *Recull*, 1802 (23-4-1999).

Íd., «La barca d'en Grimbau», *Recull*, 1803 (8-5-1999).

Íd., «Els inicis del cava Mont-Ferrant», *Recull*, 1805 (5-6-1999).

Íd., «Masia de Cal Terrassà», *Recull*, 1806 (19-6-1999).

Íd., «Aproximació al mercat de treball de Blanes de 1900 a 1936», *Blanda (Arxiu Municipal de Blanes)*, 1 (1998).

Ramon DOLL AUGÍS, «La tradició d'anar a pescar amb xarambeco a Blanes», *Blanda*, 1 (1998).

Joan DOMÈNECH MONER, «Un document interessant (sobre Santa Cristina)», *Lloret Gaceta*, 703 (1-3-1999).

Narcís FIGUERAS CAPDEVILA, «La festa de 1896: fer festa i escriure», *Quadern de Sils*, 32 (abril 1999), p. 16-17.

Íd., «La vida municipal als anys 30 a Sils. El Bloc Català Republicà (1934) (1)», *Quadern de Sils*, 33 (agost 1999), p. 10-11.

Íd., «El bisbe de Vic Torras i Bages a la Selva i a les Guilleries. El rastre de les seves cartes», *Festa Major 1999*, Sant Hilari Sacalm, Ajuntament, 1999, p. 15-16.

Nydia FIGUERES i Jordi BARTOLOMÉ (dir.), *Aportació al programa d'ús social del Parc natural del Montseny*, Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny-DEPANA (estudi inèdit, presentat al Servei de Parcs de la Diputació de Barcelona; les conclusions han estat publicades a *La Sitja del Llop. Revista del Montseny*, núm. 18 (juliol 1999), p. 3-15).

Gemma FONT, Joaquim MATEU, Sandra PUJADAS, Josep Manuel RUEDA i Jordi TURA, «El castell de Montsoriu (Arbúcies, la Selva). Resultats de les darreres campanyes d'intervenció arqueològica», *IV Jornades d'Arqueologia de les Comarques Gironines*, Figueres, 1998, p. 234-244.

Íd., «Els sistemes d'aprofitament dels recursos hidràulics al castell de Montsoriu», *Monografies del Montseny*, 13 (1998).

Gemma FONT i Sandra PUJADAS, «El camí fortificat baixmedieval i el baluard defensiu del segle XVII (Hostalric, la Selva)», *IV Jornades d'Arqueologia de les Comarques Gironines*, Figueres, 1998, p. 341-348.

Josep FONT CABALLÉ, «Les plantes més grosses de Vidreres», *El Rec Clar. Revista de Vidreres*, 5 (març 1999), p. 5.

Josep FORMIGA BOSCH, «Vidreres, un poble de tapers», *El Rec Clar. Revista de Vidreres*, 3 (setembre 1998), p. 5-6.

Íd., «La torre Bruguera», *El Rec Clar. Revista de Vidreres*, 4 (desembre 1998), p. 4.

Íd., «El mas Bellveí o Flassià, el pas d'un mas a un barri», *El Rec Clar. Revista de Vidreres*, 6 (juny 1999), p. 4-5.

Narcís GASCONS CLARIÓ, «La petja de Sant Martí», *El Rec Clar. Revista de Vidreres*, 2 (juny 1998), p. 4.

Rafael GINEBRA MOLINS, «Les parròquies del Montseny al 1330, segons les visites pastorals del bisbat de Vic», *Monografies del Montseny*, 14 (1999), p. 69-91.

Ferran GÓMEZ MARTÍNEZ, «El retaule barroc de l'Altar Major de la parròquia de Santa Maria de Blanes», *Blanda*, 1 (1998).

Dolors GRAU FERRANDO, «La torre Albertí de Llagostera», *Revista de Girona*, 195 (juliol-agost 1999), p. 99-106 [*Cases amb protagonista*; fotos de Jordi S. Carrera].

Joan ILLA, Daniel MARTÍ i Josep Manuel RUEDA, «La guerra civil a Arbúcies», *Perxada*, 10, 11, 12 i 13, (1998).

Joan LLINÀS i Jordi MERINO, «L'inventari del patrimoni històric, artístic i arquològic de la comarca de la Selva: nous jaciments arqueològics», *IV Jornades d'Arqueologia de les Comarques Gironines*, Figueres, 1998, p. 433-437.

Joan LLINÀS, Carme MONTALBÁN i Alons RAMÍREZ, «Darreres excavacions a l'Hort d'en Bach (Maçanet de la Selva, la Selva)», *IV Jornades d'Arqueologia de les Comarques Gironines*, Figueres, 1998, p. 193-203.

Joan LLINÀS, «La Tercera Guerra Carlina a Sils», *Quadern de Sils*, 32 (abril 1999), p. 12-14.

Ramon MANENT FOLCH, *El ball d'en Serrallonga de Sant Hilari Sacalm. Teatre*, Sant Hilari Sacalm, Ça-Calm Exprés (Col. Guilleries, 3), 1999.

Pep MOLIST, «Anys d'estraperlo i racionament», *Festa Major 1999*, Sant Hilari Sacalm, Ajuntament, 1999, p. 25-26.

Juan Carlos MUÑOZ, David PAVÓN i Isidre SERRA, «Els Turons de Maçanet: fragmentació i conservació en un espai forestal singular», *Revista de Girona*, 195 (juliol-agost 1999), p. 46-53.

Antoni PALOMO, «Carretera GI-681 de Llagostera a Tossa de Mar (el Gironès i la Selva). Del p. k. 7'5 al 16'4», *IV Jornades d'Arqueologia de les Comarques Gironines*, Figueres, 1998, p. 48-49.

Josep M. PANAREDA i Josep NUET, «Cartografia de les plantes del Montseny», *Monografies del Montseny*, 13 (1998).

Xavier PÉREZ GÓMEZ, «Colomencs a la guerra del Marroc (II)», *Ressò*, 290 (abril 1998).

Íd., «Colomencs a la guerra del Marroc (III)», *Ressò*, 291 (juny 1998).

Íd., «Inici de la Festa dels Tres Tombs», *Ressò*, 294 (desembre 1999).

Íd., «Dietari del soldat Carles Geronès. Filipines 1898», *Programa de la Festa Major de Santa Coloma de Farners* (1999).

Antoni PLADEVALL FONT, «Fa 800 anys que es va renovar el temple de Sant Hilari», *Festa Major 1999*, Sant Hilari Sacalm, Ajuntament, 1999, p. 30-32.

Genisa PLANA PUJOL, *El pont vermell*, Arbúcies-Girona, edició de l'autora, 1997, 127 p.

> Llibre singular que aplega les vivències i records d'aquesta mestressa de casa amb interessos culturals i ganes d'escriure. Es llegeix d'un plegat amb amenitat i s'hi troben referències interessants a la vida local d'Arbúcies en els anys 1939-1955 aproximadament. En destaquem les que tracten els fets relacionats amb la vida quotidiana a la postguerra, la llengua catalana i el seu ús i coneixement en aquells anys, els oficis perduts i els adagis i frases populars, etc. Marcel·lí Trunas, del Museu Aragay de Breda (població on resideeix G. Plana), ha escrit un pròleg ametent que explica la peripècia que ha donat lloc al llibre i en recomana la lectura. L'historiador que es neguiteja per trobar textos personals que il·lustrin certes situacions de la postguera hi trobarà material d'utilitat.

Enriqueta PONS, Josep M. LLORENS i Jordi MERINO, *Puig Castellet*, Tarragona, Museu d'Arquelogia de Catalunya, Guies del Museu d'Arqueologia de Catalunya, 1999, 52 p.

Enriqueta PONS i Alba SOLÉS, «Un camp d'urnes al Pi de la Lliura», *El Rec Clar. Revista de Vidreres*, 6 (juny 1999), p. 19-22.

Miquel A. PONS, «Blanes, cent anys sense el Córrer el Cos», *Blanda*, 1 (1998).

Joan PORTALS MARTÍ, «Un capellà guerriller. Mn. Josep Baborés, cronista de la guerra del francès a Gualba», *Monografies del Montseny*, 14 (1999), p. 35-54.

Josep PRUNA CORTANCANS, «La metereologia a Blanes», *Blanda*, 1 (1998).

Josep M. PUIG VENDRELL, «La Caixa d'Estalvi de la Generalitat de Catalunya a Santa Coloma de Farners», *Ressò*, 291 (juny 1998).

Antoni REYES VALENT, «La funció de l'Arxiu Municipal», *Blanda*, 1, (1998).

Josep Manuel RUEDA i Francesc BURJACHS, «El paisatge vegetal a la vall d'Arbúcies en època ibèrica (Can Pons) i a l'Edat mitjana (castell de Montsoriu)», *Monografies del Montseny*, 14 (1999), p. 111-121.

M. Àngela SAGRERA PERPIÑÀ, «Bru Centrich i Nualart: un polític a l'alcaldia de Blanes», *Blanda*, 1 (1998).

II Concurs de Poesia Premi Francesc Ortiz, Ajuntament de Riudarenes, 1998.

Menuda *plaquette* d'edició pulcra i de circulació reduïda, editada per l'Ajuntament de Riudarenes sota el patronatge de l'empresa Océ España, SA., i que conté els textos guanyadors i finalistes de la segona edició del Premi Francesc Ortiz que se celebra en aquesta població del pla de la Selva coincidint amb la Fira d'Arts i Oficis, de la qual Ortiz fou fins a la seva prematura mort un infatigable promotor. L'opuscle, sense Dipòsit Legal ni ISBN, es fotocomposà als tallers del *Diari de Girona* i fou imprès a Girona el maig de 1998. Conté textos poètics de Frederic Corominas, Melcior Mateu i Eva Naranjo (premiats *ex aequo*) i dels seleccionats Isabel Oliva, Anna M. Ticoulat, Elvira Gràcia, Marià Blai, Guillem Rosselló, Roger Costa, Margarida Colom, Josep Civit, Annabel Folch, Jaume Busquets, Imma d'Espolla, Jordi Fornós, Francesc Laguarda i Glòria Judal.

Lluís SERRANO, *Breviari*, Emboscall Ed. (El taller de poesia, 17), Sant Hilari Sacalm-Vic, 1999, 60 p.

Sesmond. Butlletí del servei d'arxiu municipal de Lloret de Mar, núm. 1 (nov. 1998), 8 p.

Sota el nom de *Sesmond* i la coordinació de l'arxiver Joaquim Daban va aparèixer el novembre de 1998 aquest butlletí del servei d'arxiu municipal de Lloret de Mar. Consta de vuit pàgines i pretén, d'una banda, informar sobre els cursos i les conferències que organitza l'arxiu, les donacions que va rebent i els diferents treballs de recerca que es realitzen des del servei, i de l'altra, vol difondre el patrimoni documental del municipi i exposar els reptes prin-

cipals que planteja una bona conservació i una bona disponibilitat a l'abast del públic local i els investigadors. Aquest primer número inclou, a més de la salutació i la presentació, un balanç de les actuacions dutes a terme des del servei d'arxiu en els darrers sis anys, un comentari sobre el contingut del fons Xiberta (incorporat per donació) i un article que sintetitza un treball més ampli sobre el desenvolupament urbà i l'activitat constructiva a Lloret entre 1850 i 1915.(*) La darrera pàgina presenta una imatge singular del Lloret dels primers anys d'aquest segle XX que ja estem a punt de deixar enrera.

(*) Una versió extensa del treball en qüestió la podeu llegir en el número de *Quaderns de la Selva* que teniu a les mans. És obra de Jordi Padilla.

Isidre SERRA CERVANTES, «La problemàtica dels temporals marítims a la Vila de Blanes», *Blanda*, 1 (1998).

Àngel SERRADESANFERM VALLS, «1899-1999. Els alcaldes d'un segle», *Festa Major 1999*, Sant Hilari Sacalm, Ajuntament, 1999, p. 49-53.

[Àngel SERRADESANFERM VALLS], *El nostre patrimoni. Sant Hilari Sacalm*, Sant Hilari Sacalm, Ajuntament, 1999, 66 p.

Narcís SOLER, David ORTEGA, Néstor SANCHIZ, Bruno GÓMEZ, Rafael ROSILLO i Joaquim SOLER, «Un taller paleolític: Can Planiol (Santa Coloma de Farners, la Selva)», *IV Jornades d'Arqueologia de les Comarques Gironines*, Figueres, 1998, p.7-13.

M. del VILAR VILÀ, Esther ALBIOL, Carme BARRACHINA, Eugeni BURGUEÑO, Neus MARSÀ, Sílvia MARTÍN, Mercè NEGRE i Esther RAMON, «Montbarbat (Lloret de Mar-Maçanet de la Selva, la Selva)», *IV Jornades d'Arqueologia de les Comarques Gironines*, Figueres, 1998, p. 80-92.

Agustí M. VILÀ GALÍ, «Els escuts de la capella del Carme», *Lloret Gaceta*, 707 (1-5-1999).

Íd., «Els escuts de la capella del Carme (i 2)», *Lloret Gaceta*, 708 (15-5-1999).

Íd., «Dos naufragis semblants», *Lloret Gaceta*, 710 (15-6-1999).

Josep M. VIVES, «Arbres exòtics del Montseny», *Monografies del Montseny*, 14 (1999), p. 139-156.

Jaume Enric ZAMORA, «Els edificis religiosos de l'àrea del Montseny: estat de conservació i us durant la Guerra civil espanyola», *Monografies del Montseny*, 13 (1998).